

8.
Jääkauden
jäljet
näkyvät
maisemassa

Kertaus

- Jääkausi alkoi **115 000 vuotta sitten**
- Jäätikkö oli laajimmillaan noin **20 000 vuotta sitten**
- Jääkausi päättyi noin **10 000 vuotta sitten**

Jääkauden jäljet

- Jääkausi jätti monenlaisia jälkiä

Suomen maisemaan

- **Jään etenemisvaiheessa syntyivät**
 - Silokalliot
 - Siirtolohkareet
 - U-laaksot
 - Reunamuodostumat
 - Suomen yleisin maalaji moreeni

Jääkauden jäljet

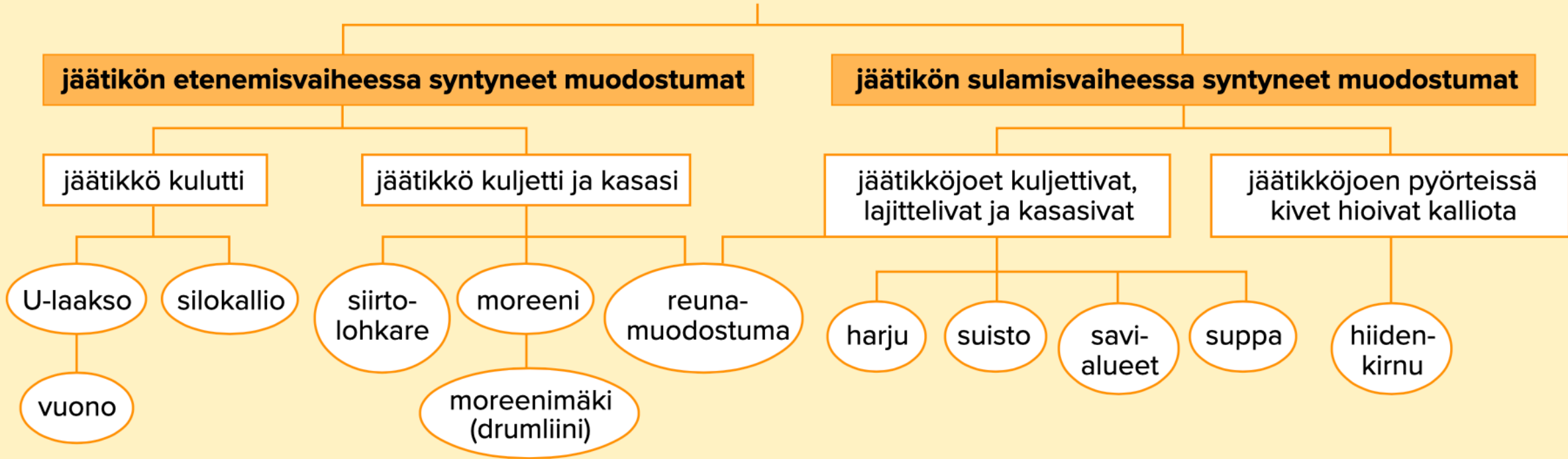
- **Jään sulamisvaiheessa syntyivät**

- Harjut
- Reunamuodostumat
- Savialueet
- Lajittuneita maalajeja,
kuten hiekka, sora, savi

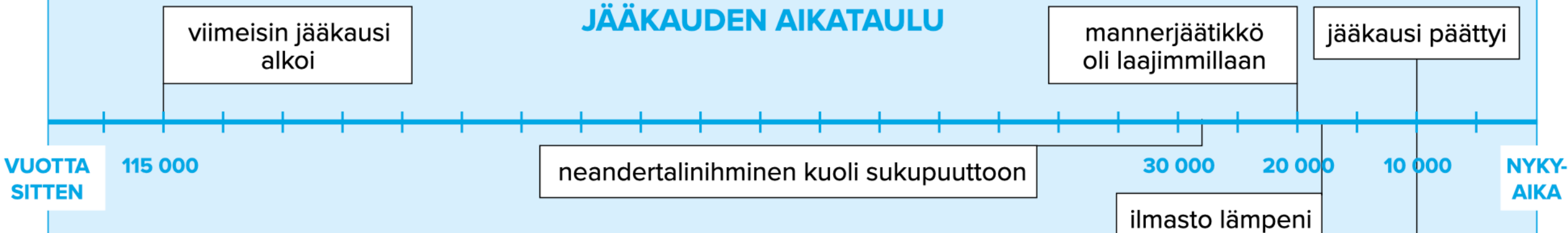
Jääkausi muokkasi maisemaa

Lähiympäristömme maisemassa on paljon jääkauden jälkiä. Osa jäljistä syntyi, kun mannerjäätikkö eteni. Osa taas syntyi jäätikön sulamisvaiheessa.

JÄÄKAUDEN JÄLJET

JÄÄKAUDEN AIKATAULU

Salpausselkä eli reunamuodostuma

- Pitkä, kapea ja korkea mäki / **maavalli, joka on jään reunan suuntainen**
- Syntynyt jään pysähtyessä välillä paikoilleen
- **Jään sulaessa jäätikköjoet kasasivat jään eteen valtavat määrät moreenia**
- **Kylmän kauden aikana jäätikkö jatkoi etenemistään, jolloin se pusku traktorin tavoin kasasi eteensä kertynyttä moreenia isoiksi keoiksi**

Salpausselät

- Korkeus keskimäärin 20 – 70 metriä
- 1. Salpausselkä yli **500 km**
- 2. Salpausselkä yli **500 km**
- 3. Salpausselkä lähes **200 km**

Moreeni

- **Suomen yleisin maalaji**
 - **Hiekkaa, soraa, kivipölyä**
 - Suomen pinta-alasta 53 % on moreenia
- **Syntynyt jään repiessä ja murtaessa kalliota edetessään**
 - **Kalliosta irtosi eri kokoisia kivenpalasia**
 - **Kivenpalaset kulkeutuivat jään mukana, jolloin jää rikkoi ja sekoitti kiviä entisestään**

Etenemisvaiheessa syntyneet muodostumat

- **U-laaksot** syntyivät, kun jää valui vuorten rinteitä alaspäin. Valuessaan jää kulutti ja hioi rinteitä. Syntyi U-kirjaimen muotoisia laaksoja, joissa on hyvin sileät reunat.
- **Vuono** on u-laakso, jossa on vettä. Pitkiä ja kapeita merenlahtia, eli u-laaksoja jotka päätyvät mereen.
- **Silokalliot** syntyivät, kun painava jää vyöryi kallioiden yli ja hioi, sekä silotti kallioiden pinnat tasaisiksi.
- **Siirtolohkare** on iso kiven järkäle, jonka jää on irrottanut kalliosta ja kuljettanut mukanaan.

Sulamisvaiheessa syntyneet muodostumat

- **Hiidenkirnu** on syvä ja kapea sileäreunainen kuoppa kalliossa. Sulamisvesien mukana liikkuneet kivet tippuivat kallion kuoppiin ja vesi pyöritti kiviä kuopassa hyvin kauan. Kivet hioivat kuopan seinämiä niin, että kuopasta tuli sileä ja syvä.
- **Suisto** tarkoittaa sitä kohtaa, johon joki loppuu. Jäätiköiden päällä ja sisällä virtasi paljon sulamisvesistä syntyneitä jokia. Jokien päätepisteisiin kasautui isoja ja tasaisia hiekka-alueita, joita kutsutaan suistoiksi.
- **Savialueita** syntyi jäätikköjokien suistoalueiden viimeisiksi kerroksiksi. Veden mukana kulkeutui erikokoista kiviainesta, isoimmat kivet jäivät jäätikön reunan eteen ja pienemmät kevyet hiukkaset leijuivat veden mukana hyvinkin kauas. Koska savihiukkaset ovat pieniä ja kevyitä, ne kulkeutuivat kaikista kauimmaksi ja kerrostuivat paksuiksi kerroksiksi merenpohjaan.

Sulamisvaiheessa syntyneet muodostumat

- Harjut ovat pitkiä, kapeita ja korkeita mäkiä / maavalleja. Ne ovat jäätikön perääntymisen suuntaisia syntyneet jään sulaessa. Jään sisällä kulkeneiden jäätikköjokien pohjaan kasaantui maa-ainesta, jään sulaessa mutkittellevat mäet paljastuivat. Muodostuvat pääasiassa sorasta ja hiekasta.
- Suppa on iso, sileäreunainen kuoppa, joko harjussa tai reunamuodostumassa. Supat syntyivät, kun sulavasta jäätiköstä irtosi iso jäälohkare. Jäälohkare hautautui harjun tai reunamuodostuman sisään. Jään sulaessa, jään tilalle jäi iso sileäreunainen kuoppa.